

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ*

*State-Sponsored International Terrorism: Relationship with Iran and the PKK
Terrorist Organization*

Fatih TÜMLÜ**

Öz

İslam Devrimi sonrasında İran, birtakım siyasi hedeflerini yerine getirmek adına terörü bir araç olarak kullanma cihetine gitmiştir. Politik hedefleri uğruna Ortadoğu coğrafyası başta olmak üzere komşu ülkelerdeki hem dini temelli hem de etnik temelli terör örgütlerine çeşitli şekillerde desteklerde bulunmuştur. Çalışmada Azerbaycan ve Ermenistan arasında yaşanan çatışmalar sonrası İran'ın bölgeye dikkat kesilmesi, Azerbaycan sınırına yığınak yaparak tatbikat faaliyetlerine girişmesi ve Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde gerçekleştirmiş olduğu operasyonlardan yola çıkılarak uzun yıllardır pek çok alanda terör örgütlerine destek olan ve terörizmi birtakım amaçları uğruna bir araç olarak kullanan İran'ın devlet destekli uluslararası terörizm bağlamında teröre olan desteği açıklanarak PKK terör örgütü ile olan ilişkileri ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Terörizm, İran Dış Politikası, Devlet Destekli Terörizm, İran, PKK.

Abstract

After the Islamic Revolution, Iran went to the point of using terror as a tool in order to fulfill some of its political goals. For the sake of its political goals, it has provided support to both religious and ethnic based terrorist organizations in neighboring countries, especially in the Middle East. It is evaluated that Iran may go to use terrorism as a political tool for its own interests, by taking advantage of the developments in the Syrian and Iraq geography and conjectural situation between Azerbaijan and Armenia. So, in this article Iran's support to terrorism in the context of state-sponsored international terrorism was explained and within the scope of this support the relations with the PKK terrorist organization were revealed.

Keywords: International Terrorism, Iranian Foreign Policy, State-Sponsored Terrorism, Iran, PKK.

* **Makale Geliş Tarihi:** 20.10.2021 **Yayına Kabul Tarihi:** 05.05.2022

** Doktora Öğrencisi, Millî Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Yönetimi Bölümü, e-posta: ftumlu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9700-7078.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

GİRİŞ

Devletler, terörle muhatap olduklarında ulusal düzenleri içerisinde birtakım tedbirler alarak mücadele etmeye çalışırlar. Ancak yirmi birinci yüzyılda siyasi ve toplumsal şartların etkisi ve teknolojik gelişmeler, terörizme hızla gelişip büyüebilme ve etkilerini çok geniş alanlara yayabilme imkânları sağlamaktadır. Bu durum, terör örgütlerinin yabancı devletler tarafından farklı şekillerde desteklenmesine yol açmakta, terör eylemlerinin ülke dışına taşarak başka devletlerin ülkelerinde veya uluslararası alanlarda ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Terörizm bu şartlar dikkate alındığında, artık devletlerin kendi başına çözebilecekleri bir mesele olmaktan çıkmıştır. Bu sebeple terörle mücadelenin başarılı ve daha etkili sürdürülebilmesi için devletlerin iş birliği ve koordinasyon içerisinde ortak hareket etmesi gerekmektedir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Soğuk Savaş'ın ortaya çıkardığı dehşet dengesi, devletleri politik çıkarlarını korumak adına farklı çözüm arayışlarına sevk etmiştir. Bu arayış içerisinde terörizmi kullanmak devletler için hem maliyet hem hukuk hem de daha az yıkıcı etkisi olması açısından avantajlı bir yol olarak görülmeye başlanmıştır. Bu sayede terörü kullanma gayreti içinde olan devletler hem kitle imha silahlarının yıkıcılık ve maliyet risklerinden hem de uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuktan kaynaklı sorumluluklardan ve yaptırımlardan sıyrılma imkânı bulmuşlardır.

Terörü destekleyen ülkeler¹ listesinde üst sıralarda yer alan bir ülke olarak İran, bir takım siyasi çıkarları adına PKK terör örgütünü çeşitli alanlarda desteklemiştir. İran'ın son dönemde Suriye coğrafyasında yaşanan gelişmeler başta olmak üzere Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde gerçekleştirdiği operasyonlar ve Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki

¹ ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından her yıl yayınlanan terörü destekleyen ülkeler listesinde İran, 19 Ocak 1984 yılından itibaren terörü destekleyen ülke olarak yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: "State Sponsors of Terrorism, Bureau of Counterterrorism", U.S. Department of State, <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2021).

konjonktürel durumdan da istifade ederek çıkarları uğruna terörü tekrar siyasi bir araç olarak kullanma cihetine gidebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, İran'ın terör örgütlerini destekleyen bir devlet olduğunu ve PKK terör örgütüne sağlamış olduğu desteği, devlet destekli uluslararası terörizm bağlamında inceleyerek tarihi arka planını ortaya koymaktır.

Bu amaca bağlı olarak İslam Devrimi'nden itibaren İran ile PKK terör örgütü arasındaki ilişki tarihi gelişim içerisinde incelenecek ve İran'ın PKK terör örgütüne sağladığı desteğin boyutları açık kaynaklara bağlı olarak araştırılacaktır. Bu kapsamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, terör ve terörizmin kavramsal olarak açıklanması olup çalışmanın kapsamı devlet destekli terörizm olması sebebiyle uluslararası terörizm ve devlet destekli terörizm konularına değinilecektir. Müteakip olarak ikinci bölümde, devlet destekli uluslararası terörizm kapsamında devletlerin terörizmi destekleme boyutları ve devletler tarafından terörü destekleme şekilleri incelenecektir. Son bölümde ise İslam Devrimi sonrası İran dış politikasının nasıl şekillendiği, dış politika hedeflerinin neler olduğu, terörün bu dış politikadaki yeri ve terörün desteklenmesi boyutunda PKK terör örgütüyle olan ilişkisi ortaya konulacaktır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

TERÖR, TERÖRİZM VE TANIMLAMA SORUNU

İçinde şiddeti barındıran, kanunlara ve kurallara uymamayı ve buna bağlı olarak tehdit ve korku gibi kavramları çağrıştıran terör ve terörizm farklı kavramlardır. Etimolojik olarak bakıldığında terör kavramı Latince "tereré" kelimesinden türetilmiş olup ürkütme, korkutma, yıldırma, dehşete düşürme ve sindirme gibi anlamlara gelmektedir.²

² Faruk Örgün, *Küresel Terör*, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2001, s. 13.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

Terör ve terörizm kavramlarının aslında anlam ve içerik bakımından değişim yaşadığı görülmektedir. Narodnaya Volya üyeleri ve diğer on dokuzuncu yüzyıl anarşistleri, kendilerini terörist ve uyguladıkları taktikleri terörizm olarak rahatça ifade etmişlerdir. Çünkü o dönemde terörist; zalim diktatörlere karşı direnişçi ve devrimci anlamını çağrıştırmaktadır. Kendini terörist olarak ifade etme durumunun en son 1940'lı yıllarda Lehi militanlarında görüldüğü düşünülmektedir. Ancak eylemlerin içeriğinde devrimcilikten ziyade vahşetin yer almaya başlaması, terörizme olumsuz bir anlam yüklemiş ve artık günümüzde terör ve terörizm açıkça kabul edilmeyen bir kavram halini almıştır.³

P. Wilkinson'a göre terörizm; politik amaçlar için sistematik olarak zorlayıcı tehditlerin kullanılması ve şiddete maruz kalanlardan daha geniş bir toplumda baskı ve korku ortamının yayılmasıdır.⁴ Diğer bir ifadeyle terörizm, politik amaçları yerine getirmek ve toplumda korku ortamını oluşturarak yaymak için örgütlü olarak şiddet ve şiddet içeren eylemlerin gerçekleştirilmesidir.⁵

Terör, hem şiddet kullanılarak yaratılan korku ortamını, hem de bu ortamın yaratılmasında kullanılan şiddet eylemini ifade etmektedir.⁶ Terörizm ise, uzun süreli korku ve dehşet durumuna yol açan terörden farklı olarak, siyasî amaçları yerine getirmek için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır.⁷ Terörizm, terörün siyasi bir içerikle örgütlü, sistemli ve sürekli bir şekilde kullanılmasını benimseyen bir strateji olarak terör kavramından ayrılmaktadır.⁸ Bütün bu açıklamalardan yola çıkılarak

3 Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York 1998, s. 28-29.

4 Paul Wilkinson, *Terrorism versus Democracy the Liberal State Response*, Routledge, UK 2011, s. 17.

5 James M. Lutz ve Brenda Lutz, *Global Terrorism*, Second Edition, Routledge, 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon 2008, s. 9.

6 Hamide Zafer, *Ceza Hukukunda Terörizm*, Beta Yayınları, İstanbul 1998, s. 9.

7 Sertaç Hami Başeren, "Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme ve Hukukî Mücadele Yaklaşımları", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1998, s. 157.

8 Deniz Ülke Arıboğan, *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri (Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi)*, Der Yayınları, İstanbul 2001, s. 241.

terörün gerçekleştirilen eylemi ifade ettiği, terörizmin ise terör eylemini de içine alan ve bu eylemleri siyasi amaçları gerçekleştirmek adına belli bir sistematik içerisinde, sürekli ve örgütlü bir şekilde gerçekleştirmeye dayalı bir strateji olduğu anlaşılmaktadır.

Literatüre bakıldığında terörizm kavramını tanımlamaya yönelik birçok çalışma mevcuttur. Bu konuyla ilgili akademik çalışmalar o kadar yaygındır ki Alex P. Schmid 1984 yılında Jongman'la yaptığı çalışmasında terörizmin tanımlanmasıyla ilgili 109 farklı terör tanımı tespit etmiştir.⁹ Ancak bu kadar çok tanım ortaya konulmasına rağmen uluslararası hukuk anlamında herkes tarafından kabul edilebilir bir terörizm tanımının yapılamamasının önündeki en büyük engel, devletlerarasında tam bir uyumun sağlanmamasıdır. Başeren de uluslararası terörizmle etkili bir mücadele yapılabilmesi için en önemli hususun tanım sorunu olduğunu ve bu sorunun aşılması halinde terörizmle mücadelenin çok daha kolay bir şekilde yürütüleceğini vurgulamaktadır.¹⁰

Benzer şekilde terörizmin sınıflandırılmasıyla ilgili literatürde birçok çalışma bulunmasına rağmen ortak bir sınıflandırmadan söz etmek mümkün değildir. Fatma Taşdemir, devletlerin hem ulusal hem uluslararası hem de uluslar ötesi politika ilişkilerinde terörizme başvurulabileceğini vurgulamaktadır. Taşdemir terörizmi; gerçekleştirildiği ve etkilediği alan, failerin aidiyeti, eylemlerin hedef ve sonuçları bakımından ulusal terörizm, devlet terörizmi, uluslararası terörizm ve uluslar ötesi terörizm olarak sınıflandırmaktadır.¹¹ Çalışmanın konusu devlet destekli terörizm olması sebebiyle terörizmin diğer türlerinden ziyade uluslararası terörizm ve devlet destekli terörizm konusunun açıklanmasına gayret edilecektir.

9 Alex P. Schmid-Albert Jongman, *A Research Guide to Concepts, Theories, Data Bases and Literature*, NorthHolland Publishing Company, Amsterdam 1984, s. 76-77.

10 Başeren, *a.g.m.*, s. 156.

11 Fatma Taşdemir, "Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2005, s. 37.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

ULUSLARARASI TERÖRİZM

Schaack, terör eylemlerinin uluslararası terörizm olarak nitelendirilebilmesi ya da uluslararası bir niteliğe sahip olabilmesi için ulusal sınırları aşması ve birden çok devletin çıkarlarını etkilemesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca terör fail ve mağdurlarının farklı ülkelerden olmalarını, birden fazla ülkede terör faaliyetleri yürütülmesini, teröristlerin farklı ülkelerde barınıp, farklı ülkelerde eylem gerçekleştirmelerini ve farklı ülkelerde yakalanıp, yine farklı ülkelerde sığınma talebinde bulunmalarını da uluslararası terörizm olarak nitelenecek unsurlar olarak ifade etmektedir.¹²

Bu kapsamda uluslararası terörizm; her türden siyasi saikle tek bir veya daha fazla devlet vatandaşını hedef alacak şekilde, bir ülke sınırları içinde olduğu gibi diğer ülkelerde de cereyan edecek tarzda, sınırları aşan ve en nihayetinde doğurduğu sonuçlar itibariyle birden çok ülkeyi etkileyen terör eylemlerinin gerçekleşmesi olarak tanımlanabilir.

Paul Wilkinson terörizmin uluslararası boyutunda; teröristlerin yabancı ülkelere nakit para, silah, lojistik destek ya da siyasi destek temin ettiğini, ülke dışında güvenli bölgeler sağlayabildiğini, diğer devletler veya terörist gruplarla iş birliği tesis edebildiğini ifade etmektedir.¹³ Wilkinson'ın ifadelerinden uluslararası terörizm içinde devlet destekli terörizm kavramı ortaya çıkmakta olup örgütler yanında devletlerin de dış politika aracı olarak terörizmi kullandıkları görülmektedir. Bu kapsamda Taşdemir, devlet destekli terörizmin ifade edilebilmesinde devlet ile örgüt arasında kurulan destek ilişkisinin boyutlarına vurgu yapmaktadır.¹⁴

12 Beth Van Schaack, "Finding the Tort of Terrorism in International Law", *Review of Litigation*, 28(2), 2008, s. 443.

13 Paul Wilkinson, "Trends in International Terrorism and the American Response", *Lawrence Terrorism and International Order*, Fedan-Christopher vd., der., The Royal Institute of International Affairs, Routledge 1988. s. 38.

14 Taşdemir, a.g.t., s. 49.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM

Bazı devletler, çıkarlarının çatıştığı güçlü devletlerle doğrudan mücadeleye girmek yerine onların zayıflıklarını istismar edebilecek asimetrik yöntemler kullanma gayretine girmektedirler. Bu zayıf devletler için kullanılacak en etkili asimetrik strateji de terörizm olup kendi politik amaçları uğruna terörist örgütleri çeşitli şekillerde desteklemekte veya doğrudan kendisi terörist eylemlerde bulunabilmektedir.¹⁵ Devletlerin terörizmi dış politika aracı olarak kullanması şeklinde ifade edilen bu durum, çıkar çatışması içinde olduğu rakip bir devletle bizzat mücadele etmek yerine o devlete karşı şiddet eylemleri içerisinde bulunan devlet dışı unsurlara politik, askeri ve maddi destek sağlamasıdır. Bu sayede daha az maliyetli, risksiz ve etkili bir yöntem ortaya konulmaktadır.¹⁶

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZMİN KAPSAM, AMAÇ VE BOYUTLARI

Alternatif bir dış politika aracı olarak devlet destekli terörizm, 1970 ve 1980'li yıllarda etkinlik bulmuştur. Devletler hedef ülkenin dengesini bozmak, istikrarsızlaştırmak, belli konularda anlaşmaya sevk etmek ve tavizler vermesine sebep olmak amacıyla çeşitli terör örgütlerine taktik, ekonomik ve lojistik destek vererek terörizmi kullanma yoluna gitmektedir. Neticede daha ucuz ve kolay yoldan karşı devlete istediğini yaptırmayı hedeflemektedir.¹⁷

Soğuk Savaş süresince terörizm, her iki blok tarafından kullanılmış ve bloklar arası mücadelenin diğer bir parçası olmuştur. Karşı bloğu zayıflatmak ve zarar vermek amacıyla hareket eden devletler, kendine

15 Timothy. E. Bellon, "Military Responses to State-Sponsored Terrorism: Re-Thinking Deterrence and Coercion Theory", Naval Postgraduate School Monterey, (Unpublished Master's Thesis), California 1999, s. 2.

16 Mustafa Yetim, "İran-Hizbullah İlişkileri (1980-1995): Ulus-Aşırılaşan Şiddet" *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(18), 2018, s. 30.

17 Gökhan Çetinsaya, "İran ve Terörizm", *Küresel Terör ve Türkiye Sempozyumu, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi*, 1(6), 2002, s. 58.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

yakın gruplara destek vermiş ve hatta terör örgütlerini de kullanmaktan çekinmemişlerdir. İki blok ülkeleri, diğer ülkelerdeki yatırımlarını ve çıkarlarını korumak amacıyla diğer bloğa karşı şiddet ve terörü kullanma yolunu seçerek teröre karşı terör yaklaşımı sergilemişlerdir.¹⁸ 1980'li yılların ortalarından itibaren Ortadoğu'da özellikle Amerikalı diplomatlara ve askeri hedeflere (bir saldırıda 241 ABD askeri ölmüştür) karşı gerçekleştirilen yüksek profilli ve öldürücü etkideki araçlı intihar saldırıları, devlet destekli terörizmin ne kadar tehlikeli boyutlara ulaşabileceği konusunda dikkatleri üzerine çekmiştir. Böylece terörizm, az maliyetle daha yıkıcı boyutlara ulaşabilen, bu sayede zayıf devletler tarafından daha güçlü hedef devletleri daha sorumsuz ve risksiz bir şekilde yıpratmak, taviz kopartmak ve zor durumda bırakmak için bir araç haline gelmiştir.¹⁹

Tayyar Arı, terörizmin devletler tarafından bir araç olarak kullanılmasını şu şekilde açıklamaktadır: Devletin başka ülkelerde kendi istihbarat birimlerini kullanarak terör eylemleri gerçekleştirmesi, devletin amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla diğer terör örgütlerini kullanması veya onlarla işbirliği yapmasıdır.²⁰ Başeren de Soğuk Savaş döneminde bir devletin, diğer bir devletin istikrarını bozmak amacıyla terörizmi dış politikasının bir aracı olarak kullandığını ve bu durumun da devlet destekli terörizm olgusunu doğurduğunu ifade etmektedir.²¹

Siyasi bir amaç taşıyan ve sistemli bir şiddet olgusu olan terörizmin, temel özelliklerini korumakla birlikte boyut değiştirdiği görülmektedir. Devletlerin çeşitli şekillerde teröre verdikleri bu destekle birlikte terörizm, yerel ve bölgesel kimliğinden sıyrılarak uluslararası bir kimlik kazanmakta ve devletler çeşitli amaçlarla terör örgütlerini destekler duruma gelmektedir.²²

18 Neil. C. Livingstone, "Myth&Conspiracy in International Affairs: Terrorism, Conspiracy, Myth and Reality", *Fletcher Forum for World Affairs*, 22, 1998, s. 7.

19 Hoffman, a.g.e., s. 198-199.

20 Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001, s. 492.

21 Sertaç Hami Başeren, "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme", Ümit Özdağ-Osman Metin Öztürk, der., *Terörizm İncelemeleri: Teori, Örgütler, Olaylar*, Asam Yayınları, 10, Ankara 2000, s. 6.

22 Örgün, a.g.e., s. 28.

DEVLET DESTEKLİ TERÖRİZM AMAÇ VE HEDEFLERİ

Hem terör örgütleri hem de devletler açısından karşılıklı ilişki içerisinde olmaları günümüz koşullarında vazgeçilemez bir hale gelmiştir. Bir yanda terör örgütleri devamlılıklarını sağlayabilmek adına, bir yanda da devletler gayri resmi şiddet eylemleri gerçekleştirmek ve etki alanlarını genişletmek için terörü bir araç olarak kullanmaları sebebiyle karşılıklı bağımlılık içerisinde oldukları görülmektedir.²³

Daniel Byman, devletlerin terörizmi desteklemesini; uluslararası politik ve stratejik konumunu artırmak, ideolojisini yaymak ve ulusal imajını güçlendirmek şeklinde üç ana amaç üzerinde kategorize etmektedir. Byman bu kategoriler çerçevesinde devletlerin öncelikli amacının komşu ülkelerin zayıflatılması ve istikrarsızlaştırılması olarak ifade etmektedir.²⁴

Devletler açısından modern silahların yüksek maliyetine kıyasla teröristlerce gerçekleştirilen eylemler, göreceli olarak daha az maliyetlidir. Ayrıca kuvvetli düşmanlara karşı kimliği belirsiz kişilerce saldırma imkânı sunmasından dolayı uluslararası cezalandırma ya da misillemeye uğrama riski daha azdır.²⁵ Bu avantajlı yönler, terörizmi devletler için uluslararası politikalarında kullandıkları yardımcı bir araç haline getirmektedir.

TERÖRİZME YÖNELİK DEVLET DESTEĞİNİN BOYUTLARI

Terörizm, genelde güçsüz olan tarafın kullandığı bir silah olarak ifade edilse de aynı zamanda güçlü olan taraf da terörizmden yeri geldiğinde bir araç olarak yararlanabilmektedir. Devletlerin terör örgütlerine karşı mücadele içinde oldukları görülse de kimi zaman devletlerin el altından terör örgütlerini desteklediği ve belirli siyasi operasyonları gerçekleştirebilmek

²³ Arıboğan, a.g.e., s. 246-247.

²⁴ Daniel Byman, *Deadly Connections States That Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, New York 2005, s. 36-37.

²⁵ Hoffman, a.g.e., s. 186.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

amacıyla kullandığı bilinmektedir. Bu kapsamda devlet desteği sayesinde terörizm ve terör örgütleri çok uzun bir süredir gündemdeki yerlerini korumaktadırlar.²⁶

Bununla beraber, terörizme sağlanan devlet desteği, devletlerden ziyade terör örgütlerine daha fazla yarar sağladığı söylenebilir. Devlet desteği, terör örgütlerinin operasyonel kapasitelerini arttırmaktadır. Bir devletin istihbarat, diplomatik ve askeri kaynaklarının terör örgütlerinin kullanımına açılması, planlama ve gizli haberleşmeyi kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, sağlanan lojistik destek, silah ve patlayıcı maddelerin taşınması için verilen diplomatik çantalar, elçilik binalarının güvenli evler ya da üsler olarak kullanılması, teröristler için bulunmaz fırsatlar sunmaktadır.²⁷ Teröristlerin yaşam beklentisinin oldukça az olduğu ifade edilmektedir. Bunun tek sebebinin teröristlere karşı sürdürülen terörle mücadele yöntemleri olmayıp terör örgütlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli desteğin bulunamaması da önemli bir etkidir. Bu açıdan bakıldığında terör örgütlerinin ihtiyaç duyduğu bu destekler, hayatta kalabilme, eğitim, saldırı/eylem ve eleman temini şeklinde ifade edilmektedir.²⁸

Devlet tarafından örgütlere sağlanan destek sayesinde bu örgütlerin maddi kazanç, karmaşık silah ve mühimmatların kullanılması, istihbari bilgilerin elde edilmesi, ihtiyaç duyulan konularda teknik uzmanlığın sağlanması gibi faydalar elde ettikleri belirtilmektedir.²⁹ Devletlerin terör örgütlerine sağladıkları desteğin boyutları açısından literatürde çeşitli kategoriler bulunmaktadır. Daniel Byman ise Soğuk Savaş sonrası dönemde sekiz ülkenin (Afganistan, Irak, İran, Libya, Pakistan, Sudan,

26 Arı, a.g.e., s. 485.

27 Hoffman, a.g.e., s. 186.

28 Magdalena Kirchner, "Why States Rebel Understanding State Sponsorship of Terrorism", Heidelberg Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Heidelberg 2014, s. 64-65.

29 Jeremy R. Reeves, "A New Typology For State-Sponsored International Terrorism", Naval Postgraduate School Monterey, (Unpublished Master's Thesis), California 2011, s. 16-17.

Suriye, Yunanistan) çeşitli terör örgütlerine altı şekilde destek sağladıklarını ifade etmektedir. Bu altı destek şekli: eğitim ve operasyonel destek; para, silah ve lojistik destek; diplomatik destek; örgütsel destek; ideolojik yön verme ve barınak sağlamadır. Devletlerin terör örgütlerine sağladıkları desteği çalışmasında tablo şeklinde gösteren Byman, devletlerin en çok eğitim ve operasyon desteği ile para, silah ve lojistik destek sağladıklarını belirtmektedir.³⁰

Antonio Cassese ise teröre olan desteği; devletin sınırları dışında terörist eylemler gerçekleştirilmesi, terör eylemlerinde suç örgütlerini ve özel silahlı kişileri kullanması; terörist gruplara mali, lojistik ve silah desteği sağlaması; ülkesi içinde terörist üslerin varlığına göz yumması ve terör örgütünün uluslararası alanlarda gerçekleştirdiği eylemleri desteklemesi şeklinde sınıflandırmaktadır.³¹

Reeves ise, terör örgütlerine sağlanan devlet desteği ile gerçekleşen terör eylemleri ve hayati öneme sahip ulusal çıkarlara karşı oluşan tehdit düzeyini belirleyerek hem desteğin boyutlarını hem de sağlanan destek şekillerini belirten bir sınıflandırma oluşturmuştur. Reeves çalışmasında en düşük seviyede, devletin terör örgütüne karşı yetersiz olduğundan başlayarak tolere etme, destekleme, himaye etme ve en üst seviyede doğrudan örgütü kontrol etme olarak beş boyut ifade etmektedir. Ayrıca çalışmada devletlerin sağladığı destek şekilleri; finansal destek, politik destek, lojistik destek ve güvenli yer sağlama desteği olarak kategorize edilmektedir.³²

Devletlerin terör örgütlerine sağladıkları destek şekilleri, değişik boyutlarda ve şekillerde olabileceği gibi her bir boyut içinde destek türlerinin farklı kombinasyonları da görülebilir. Bu açıdan devletlerin terör

³⁰ Byman, *a.g.e.*, s. 54-59.

³¹ Antonio Cassese, "The International Community's 'Legal' Response to Terrorism", *International and Comparative Law Quarterly*, 38, 1989, s. 598.

³² Reeves, *a.g.t.*, s. 8-17.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

örgütlerine sağladığı desteği boyutlar şeklinde ele almak, devletlerin terör örgütüne bakış açısını, niyetini ve ikisi arasındaki ilişkinin derinliğini ortaya koyması açısından daha fazla önem arz etmektedir. Bu sebeple çalışmanın bundan sonrasında terör örgütlerine sağlanan devlet desteği seviyeleri en üstten en alta doğru; sponsor/himaye olma, fiziki destek sağlama, göz yumma ve yetersiz kalma olarak dört boyutta ele alınacaktır.

DEVLETİN TERÖRİZME SPONSOR/HİMAYE OLMASI

Devletin terörizme himaye olması, bir devletin düzenli silahlı güçlerini kullanmasının ekonomik, askeri ve hukuki açıdan riskli olduğu gibi uygun ve etkin olmayacağı durumlarda devletin terör eylemlerinin aktif planlamasına, yönlendirmesine ve kontrolüne katkıda bulunmasıdır.³³ Diğer bir ifadeyle devlet, teröristlerin tüm faaliyetlerinde resmi görevlileri veya kurumları ile doğrudan yönlendirme ve destekleme yoluyla terörist faaliyetlerin bizzat içerisinde yer almaktadır.

Devletin terör eylemlerini doğrudan planlaması, yönetmesi ve kontrol etmesi olarak ifade edilen devlet himayeli terörizmde, terör örgütünün doğrudan devletin hâkimiyetinde ve kontrolünde olduğu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, devlet himayeli terörizmde, terörist faaliyetleri yürütenler kendilerine destek olan devletin bir enstrümanı, bir maşası olarak hareket etmektedir.³⁴ Hoffman, devletlerin teröristlere sağladığı bu desteğin örgütlerin imkân ve kabiliyetlerine önemli katkı sağladığına dikkat çekmektedir.³⁵

33 Taşdemir, a.g.t., s. 53.

34 K. R. Singh, "International Terrorism as an Instrument of State Policy", *International Studies*, 32(2), 1995, s. 131.

35 Hoffman, a.g.e., s. 186.

DEVLETİN TERÖRİZME FİZİKİ DESTEK SAĞLAMASI

Terör örgütlerinin, herhangi bir devletin kontrolü ve yönlendirmesi altında olmadan kendi başına hareket ettiği durumlarda terör örgütlerine devletler tarafından askeri, mali ve lojistik konularında destek sağlanmasıdır.³⁶ Diğer bir ifadeyle devletin doğrudan terör faaliyetleri içerisinde yer almadığı fakat silah, teçhizat, mühimmat, patlayıcı, iletişim, istihbarat, eğitim imkânı, sığınma, çeşitli izin, maddi ve lojistik destek sağladığı durumlardır. Devletlerin sağladığı bu destek türünde örgütün üzerinde doğrudan bir kontrol ve yönlendirme durumu olmayıp sadece bazı desteklerin sağlanması söz konusudur.³⁷

Devletlerin sorumluluk üstlenmediği bu fiziki destekler içerisinde en düşük düzeyi devrimci düşüncenin yayılmasında etkili olan ideolojik destek oluşturmaktadır. İdeolojik desteğin bir üst düzeyi finansman desteğinin verilmesidir. Finansal desteğin bir üstü devletin sağladığı askeri destek olup teröristlerin ihtiyaç duyduğu silah, mühimmat ve patlayıcıların sağlanmasıdır. Devletlerin sağladığı fiziki desteğin en üst düzeyi ise operasyonel destek düzeyi olup devlet, bazı özel ve örtülü eylemlerin icrasında fiili ve aktif destek sağlamaktadır.³⁸

Beka Vadisi'nde Japon Kızıl Ordusu, Alman Kızıl Ordusu gibi daha pek çok örgütün eğitim almaları, 11 Eylül olaylarından önce Afganistan topraklarında teröristlerin eğitim kampları oluşturmaları ve buraları kullanmaları devletlerin sağladıkları fiziki desteğin örneklerindedir.³⁹ Ayrıca 1980'li yıllarda Libya'nın PIRA (Provisional Irish Republican Army) terör örgütüne yüksek miktarlarda plastik patlayıcılar, karadan havaya füzeler, anti-tank füzeleri vb. silah yardımıyla bulunması da benzer bir örnektir.⁴⁰

36 Cassese, *a.g.m.*, s. 598.

37 Richard. J. Erickson, *Legitimate Use of Military Force against State-Sponsored International Terrorism*, Air University Press, Alabama 1989, s. 26.

38 Taşdemir, *a.g.t.*, s. 59-61.

39 Kirchner, *a.g.e.*, s. 58-59.

40 Reeves, *a.g.t.*, s. 11.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

DEVLETİN TERÖRİZME GÖZ YUMMASI

Devletin kendi ülkesinde gerçekleştirilen terör faaliyetlerine tolerans göstermesi şeklinde ortaya çıkan bu destek, yukarıda ifade edilen destek şekillerine göre daha alt düzeyde yer almaktadır. Burada devlet tarafından terör örgütü ve üyelerine sağlanan doğrudan bir destekten söz etmek yerine devletin sağladığı dolaylı bir destekten söz edilmektedir. Şöyle ki devlet, burada fiili destek vermemesine rağmen ülkesindeki terör faaliyetlerini engellemek, bastırmak ya da terör örgütüne ait olduğunu bildiği kampları kapatmak, teröristleri yakalamak veya ülkesinden çıkarmak gibi konularda bir çaba göstermemektedir. Ayrıca terörist faaliyetleri engellemeye yönelik isteksiz davranmakta ve engellemeye yönelik diğer devlet ya da uluslararası örgütlerden gelen talepleri de reddetmektedir. Bu şekilde devletin ülkesinde gerçekleşen terör faaliyetlerine tolerans gösterdiği ifade edilmektedir.⁴¹

Devlet, terör örgütüne kendi ülkesi sınırları içerisinde ev sahipliği yapmakta ve terör örgütünün eleman temin, eğitim, barınma ve eylem planlaması gibi birçok faaliyete göz yummaktadır. 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren İran, PKK teröristlerinin kendi ülkesinde barınmasına, eğitim görmesine ve hatta yeni eleman temini konusunda faaliyette bulunmasına göz yummuştur. Aynı şekilde Suudi Arabistan'ın 1990'lı yıllarda El-Kaide terör örgütüne eleman temininde ana merkez haline gelmesi de devletin teröre göz yummasına örnektir.⁴² Bu destek boyutuyla ilgili diğer bir örnek ise, Kanada'nın Tamil Kaplanları'na karşı gösterdiği tolerans ve göz yummadır. Tamil Kaplanları, dünya üzerinde çok değişik ülkelere yayılmış olmasına rağmen Kanada'daki sayılarının zamanında yüz binleri aştığı ve adeta Kanada'nın Tamil Kaplanları'na ev sahipliği yaptığı ifade edilmektedir.⁴³

41 Erickson, a.g.e., s. 33.

42 Kirchner, a.g.e., s. 58.

43 Reeves, a.g.t., s. 10.

Taşdemir, ülkesindeki terörist faaliyetleri engellemeyen devlet açısından ülkesi içinde faaliyet yürüten terör örgütüne karşı zımni bir rızasının olduğunu ifade etmektedir.⁴⁴ Devlet, ülkesinde kendi iradesiyle terör örgütünün faaliyetlerini ve eylemlerini yönlendirmediği gibi örgüte lojistik, askeri ve istihbari olarak herhangi bir fiziki ve aktif desteği de bulunmamaktadır. Bu destek boyutunda devlet terör örgütünün her türlü faaliyetini bilmesine ve bu faaliyetleri engelleyebilecek imkanlara sahip olmasına rağmen terör örgütü ve üyelerine karşı herhangi bir engellemeye gitmeyerek göz yumma şeklinde dolaylı bir destek sağlamaktadır.

DEVLETİN TERÖRİZMLE MÜCADELEDE YETERSİZ KALMASI

Devletin terör örgütlerine sağladığı destek düzeyleri arasında en alt düzey olup devlet, terör örgütüne yönelik aktif ve fiili olarak herhangi bir destek içerisinde değildir. Ancak devletin ülkesinde uluslararası terörizmle mücadele etme bakımından eksiklik ve yetersizliklerinden dolayı terör örgütüne karşı tepkisiz kalarak devletin terör faaliyetlerine dolaylı ve pasif bir desteği söz konusudur.⁴⁵ Bu destek şeklinde devlet kendi ülkesi üzerinde tam bir kontrole sahip olmadığından terör örgütlerini isteksizce desteklemektedir. Bu boyutta devlet desteğinin en klasik örneği 1970'li yıllarda Lübnan'da görülmüştür. Lübnan hükümetinin herhangi bir desteği olmadan, içinde bulunduğu yetersizliklerden dolayı ülke toprakları adeta terör örgütleri, çeteler ve savaş ağaları arasında paylaşılmıştır.⁴⁶

Bu tür bir destekte devlet, kendi sınırları içerisinde teröristlerin faaliyet gösterdiğini bilmekle beraber bu faaliyetleri engellemeye yönelik yeterli kapasiteye sahip değildir. Ancak burada devlet açısından teröre sağlanan

44 Taşdemir, a.g.t., s. 62.

45 Umut Kedikli, "Devlet Destekli Terörizm Nedeniyle Devletin Uluslararası Sorumluluğu", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2011, s. 119.

46 Reeves, a.g.t., s. 9.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

destekle ilgili sorumluluk, mücadele etmede yetersiz kalmasına rağmen başka bir ülkeden yardım talebinde bulunmaması ya da yardım taleplerine olumsuz cevap vermesi noktasında ortaya çıkmaktadır.⁴⁷

Netice olarak bir devlet, ülkesindeki veya başka bir bölgedeki terör örgütlerinin faaliyetlerine çeşitli boyutlarda destekte bulunabilmektedir. Devletin bu desteği, kimi zaman terör örgütlerinin faaliyet ve eylemleri içerisinde bizzat uygulayıcı, planlayıcı ve yönetici olarak, kimi zaman barınma, eğitim, silah-teçhizat ve istihbarat imkânları sağlayarak doğrudan destek şeklinde olabilmektedir. Kimi zaman da kendi ülkesi içinde her türden faaliyetleri görmezden gelip, tolerans göstererek veya terör örgütü ile mücadele konusunda yetersizliğini iddia ederek üstü kapalı bir irade göstermesi şeklinde dolaylı bir destek olabilmektedir.

Devletin terör örgütlerine karşı gösterdiği bu aktif veya pasif destek; ülkesindeki veya diğer bir bölgedeki terör örgütünün özelliği, diğer ülkelerle olan ilişkileri veya uluslararası konjonktürel durum gibi sebeplerle aynı anda bütün boyutlarda gerçekleşebileceği gibi ayrı ayrı boyutlarda da gerçekleşme ihtimali mümkündür.

İRAN'IN TERÖRİZME DESTEĞİ VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

1979 yılında yaşanan İslam Devrimi sonrasında Ayetullah Humeyni'nin iktidarı ele geçirmesiyle birlikte İran, zaman zaman uluslararası terörizmle birlikte anılmaya başlanmıştır.⁴⁸ Hoffman, Kasım 1979 tarihinde Tahran'da 52 Amerikalının 444 gün süren rehin alınması olayı ile terörizmin devletler tarafından bir silah veya dış politika aracı olarak kullanmaya

⁴⁷ Erickson, *a.g.e.*, s. 33.

⁴⁸ Byman, *a.g.e.*, s. 83.

başlandığını ifade etmektedir.⁴⁹ Ayrıca Ayetullah Humeyni de terörizmi, yeni İslam Cumhuriyeti'nin gücünün bir uzantısı ve çıkarlarına ulaşmak için kullanılacak yasal bir araç olarak açıklamıştır.⁵⁰

Devrim sonrası dönemde İran, içinde bulunduğu zayıflık ve yetersizlik içinde kendini savunmak ve politik hedeflerini gerçekleştirmek için ucuz ve kolay bir yol olarak asimetrik taktikleri kullanma gayretine girmiştir. İran, hedeflerine ulaşabilme düşüncesiyle Şii nüfusun yoğun olduğu ülkelerden başlayarak rejimini yaymaya çalışmış ve bu yolda ortaya çıkabilecek tehdit ve sorunların çözümünde de terörü bir araç olarak kullanmıştır. Bu doğrultuda İran, bölge içerisinde İslam Devrimi'nden etkilenen bazı radikal grupları ve diğer terör örgütlerini çeşitli şekillerde desteklemiştir.⁵¹

İran, ideolojisini ihraç etmek ve politikalarını geliştirmek için Ortadoğu, Orta Asya, Orta ve Güney Amerika'da terörizmi etkili bir enstrüman olarak kullanmaktadır. Bu anlamda İran, Devrim Muhafızlarına bağlı Kudüs Güçlerini kullanarak pek çok örgütü ekonomik, askeri ve lojistik anlamda doğrudan desteklemektedir.⁵² Çalışmanın bu bölümünde; İran'ın özellikle devrimden sonra dış politikasını şekillendiren hedeflerinin neler olduğu, bu hedefler kapsamında terörizmin İran dış politikasındaki yeri, hangi amaçlarla terörizmi bir araç olarak kullandığı, terörizme verdiği desteğin boyutları ile zaman içerisinde PKK terör örgütüne verdiği desteğin detaylı bir analizi yapılacaktır.

49 Hoffman, a.g.e., s. 186.

50 Nathaniel F. Manni, "Iran's Proxies: State Sponsored Terrorism in the Middle East", *Global Security Studies*, 3(3), 2012, s. 36.

51 Ali K. Ceylan, "Devrim Sonrası İran'ın Teröre Verdiği Destek ve Türkiye'ye Yansımaları", Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008, s. 1-2.

52 Manni, a.g.m., s. 36-39.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

REJİM SONRASI İRAN'IN DIŞ POLİTİKA HEDEFLERİ

İran, içinde bulunduğu coğrafyada çeşitli jeopolitik ve jeostratejik avantajlara sahip bir ülke olarak politik çıkarları bakımından bölgede yaşanan her türlü olayın çözümünde karar mekanizmasının içinde bulunmak istemektedir. Bu bakımdan İran sahip olduğu siyasi ve dini araçları kullanarak bölgede etkin bir güç olabilecek politikalar uygulama gayretindedir.⁵³ Bu çerçevede İran'ın dış politikası incelenirken, uluslararası alanda meydana gelen gelişmelerle beraber ülkenin dış politikadaki araçlarının neler olduğu ve bunları nasıl kullanabileceği de değerlendirilerek İran'ın dış politikası ve hedefleri bütüncül bir şekilde analiz edilmiş olacaktır.

1979 yılında gerçekleşen devrim sonrası İran, iç politikasında olduğu kadar dış politikasında da dini söyleme dayalı bir yol ortaya koymuştur. Oluşturulan İslam Devrimi'nin sadece İran'la sınırlı kalmayacağı, dünyadaki Müslümanların da değişimden yararlanacağı vurgulanmıştır. Ayrıca İran'ın dünyadaki diğer Müslümanların da savunucusu olduğu anayasal bir kural haline getirilmiştir. Bu sayede İran, kendi halkına olduğu kadar dünyadaki diğer Müslümanların da haklarını korumakla yükümlü olduğunu ilan ederek rejim ihracını dış politikasının en önemli unsuru haline getirmiştir.⁵⁴ Şiiliği bir dış politika aracı olarak kullanan İran, İslam devletinin güvenliğinin sınır ötesinden sağlanmasını hedef alarak Ortadoğu'da Basra-Kuveyt-Bahreyn-Yemen kuşağı ve Irak-Suriye-Lübnan kuşağı şeklinde iki hat oluşturmuştur.⁵⁵

İran'ın rejim ihracı politikasının uygulanmasına imkân sağlayan diğer bir olgu da Velayet-i Fakih'tir. Bu sistem, İran rejiminin teolojik altyapısını oluşturduğu gibi devletin anayasası başta olmak üzere devlet sisteminin

53 Nazrin Alizada-Mehmet Seyfettin Erol, "İran'ın Güney Azerbaycan Eksenli Azerbaycan Stratejisi", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 5(1), May 2021, s. 347.

54 Mehmet Şahin, "İran Dış Politikasının Dini Retoriği", Türel Yılmaz-Mehmet Şahin, der., *Ortadoğu Siyaseti'nde İran*, Barış Kitap, Ankara 2011, s. 10-11.

55 Kürşat Kolsuz, "Mezhep ve Kimlik Bağlamında Ortadoğu'da İran'ın Güç ve Güvenlik Politikaları", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 2017, s. 19.

düzenlenmesini sağlamış ve Şii İslam'a dayalı bir politika oluşturulmasında etkili olmuştur. İran dış politikasında önemli bir araç olarak Şiilik, Şii nüfusun yaşadığı ülke ve bölgeleri ifade eden Şii jeopolitiği ve Şii Hilali kavramlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁵⁶ İran, rejim ihracı politikasıyla kendi iç ve dış güvenliğini sağlamaya çalışırken, bölgede özellikle Şii nüfusa sahip Arap devletlerinin iç güvenliklerini de ciddi şekilde etkilemiştir.⁵⁷

İran, Şii inancına bağlı insanların yaşadığı Arap ülkelerinde devrim ihracını bir strateji olarak uygulamaya çalışmıştır. Bu hedef doğrultusunda Müslüman Ortadoğu ülkeleri ve diğer ülkelerde yönetime muhalif olan tüm grupları destekleme gayretinde olmuştur. Ancak İran'ın bu hedefleri uluslararası alanda ve ülke yöneticilerinde İran'la ilgili dini terör ve Şii Hilali gibi iki önemli kavramın ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.⁵⁸

İlk defa 2004 yılında Ürdün Kralı Abdullah tarafından ifade edilen Şii Hilali kavramı, 2006 yılında Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek ve ardından Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Suud al-Faysal tarafından da kullanılmıştır. Bu kavram, İran'ın Irak, Afganistan, Pakistan ve Suriye üzerinden Lübnan'a kadar olan coğrafyada Şiiler üzerinden etki alanı yaratmaya çalışması olarak yorumlanmaktadır.⁵⁹ Şiilerle kurulan bu ulus ötesi bağlar, İran'a hem Şiilerin yaşadığı ülkelerin siyasetine etki yapabilmesine hem de Şiileri güçlendirerek nüfuzunu yaymasına imkân vermektedir. Böylece İran, Şiiler üzerinden bölgesel güç olabilme gayretini sergilemektedir.⁶⁰

56 Muharrem Ekşi, "İran'ın Transnasyonel ve Teopolitik-Şiilik-Temelli Kamu Diplomasisi", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, İran Özel Sayısı, 1(2), 2017, s. 49.

57 Şahin, a.g.e., s. 11.

58 Ceylan, a.g.t., s. 14.

59 Emin Salihi, "Ortadoğu'da Oluşan Yeni Dengeler ve Şii Hilali Söylemi", *Bilge Strateji*, 3(4), 2011, s. 185-186.

60 Ekşi, a.g.m., s. 52.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

Rejim ihracı ve Şii etki alanını kullanma amaçlı Şii jeopolitiği İran dış politikasının önemli araçları haline gelmiştir. İran'ın bölge coğrafyasında elde ettiği nüfuz alanları sayesinde tehditlerin ileri hatta karşılanarak, savunmasına stratejik derinlik sağladığı görülmektedir.

Bu politikalara bağlı olarak İran zaman içerisinde Şii nüfusa sahip ülkelerde oluşturduğu vekil unsurları kendi çıkarları doğrultusunda caydırıcı bir güç olarak kullanmaktadır. 1982 yılında Lübnan'da etkili olan Tahran yönetimi, Suriye üzerinden Lübnan'daki nüfuzunu kuvvetlendirmiştir. İran, Afganistan'da Hazaralar ve Yemen'de Husiler üzerinden etki alanını genişleterek, ayrıca Irak, Lübnan ve Suriye'deki milis grupları destekleyerek Ortadoğu'daki ağırlığını arttırmakta ve Suriye'deki iç savaş başta olmak üzere bölgedeki temel meselelerde etkin bir güç olma gayreti göstermektedir.⁶¹

İRAN DIŞ POLİTİKASINDA TERÖRÜN YERİ

Humeyni'nin önderliğinde gerçekleşen İslam Devrimi'yle birlikte kendi tarihinin yanında ABD'yle olan ilişkileri ve dış politika tercihlerinde yeni bir sayfa açan Tahran, Ortadoğu jeopolitiğinde tüm dengeleri yerinden oynatacak bir politika ortaya koymuştur.⁶² Bu süreçle İran'ın uluslararası alanda yalnızlaştırılması, İran-İrak Savaşı'nda uluslararası aktörlerin Irak'ı destekleyerek İran'a karşı olumsuz tavır almaları dikkate alınması gereken etkenlerdir. Devrim sonrasında İran'ın yaşamış olduğu dışlanmışlık, ayrıca İslâm Devrimi'ni ortadan kaldırmaya ve İran'ı zayıflatmaya yönelik ambargolar ve eylemler, İran'ı terörizm dâhil her türlü karşılığı meşru olarak kullanma düşüncesine itmiştir. Ayrıca İsrail ve ABD'nin bölgedeki

61 Bekir Ünal, "İran'ın Vekâlet Savaşı Stratejisi ve Suriye'deki Şii Milisler", *BİLGESAM*, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-74-20160322481304.pdf>, (Erişim Tarihi: 28.09.2021), s. 1-2.

62 Kadir Ertaç Çelik-Mehmet Seyfettin Erol, "Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD'nin İran Politikasının Analizi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2019, s. 26.

faaliyetlerinin artması neticesinde terörü destekleyen diğer ülkelerle beraber oluşturulan İsrail ve ABD düşmanlığı, İran için terörizmin bir araç olarak kullanılmasında etkili olan diğer bir etken olarak ifade edilmektedir.⁶³

İran, önemli miktarda Şii nüfusa sahip Arap ülkelerinde devrimi ihraç etmek, Ortadoğu'da İsrail karşıtlığını yaymak, Batı yanlısı Arap devletlerinde istikrarsızlık yaratmak, İran rejimine muhalif olanları ortadan kaldırmak ve kendine tehdit olan ülkelere karşı terör örgütlerini tampon olarak kullanmak amacıyla terörizmi bir araç olarak kullanmaktadır.⁶⁴

İran, 1980'li yıllardan başlayarak Lübnan'daki Şii aktörler üzerinden hem Lübnan siyasetinde etkili olmuş hem de bu bölgeden İsrail'i baskı altına almaya çalışmıştır.⁶⁵ Bu sayede öncelikli hedefi ABD ve onun Ortadoğu'daki karakolu olan İsrail'le savaşarak bölgedeki bu ülkelerin etkinliğini azaltmaktır. Bu hedeflerin yanı sıra İran ve müttefiki Suriye arasında bir tampon bölge oluşturmak, kutsal yerlerin işgaline karşı çıkarak Müslümanların maneviyatlarına hizmet etmek ve Ortadoğu ülkelerinde bir kaos ortamı yaratmak gibi amaçlarla eylem ve faaliyetlerde bulunmaktadır.⁶⁶ 1978 yılında başlayan ve 1982 yılında topyekûn bir işgale dönen İsrail'in Lübnan'a askeri müdahalesi sonrası Devrim Muhafızları'na (Pasdaran) bağlı 1500 askeri Lübnan'a gönderen İran, buradaki örgütlerin silahlı eylemlerinde etkili olmuştur. Zaman zaman İsraili sivillere yönelik saldırıları da içeren şiddet eylemleri süresince Lübnan'daki bazı İranlı askerler ve bürokratların eylemlerin karar mekanizmasında önemli rol oynadığı da aktarılmaktadır.⁶⁷

Ayrıca İran'ın El-Kaide'ye sağlamış olduğu destek, ABD'nin teröre destek veren ülkeler raporunda ifade edilmiştir. Bu raporda İran'ın Taliban rejiminin yıkılması sonrasında ülkeden kaçan bazı El-Kaide militanlarının

63 Çetinsaya, a.g.e. s. 59.

64 Çetinsaya, a.g.e., s. 60; Ceylan, a.g.t., s. 24.

65 David. J. Whittaker, *Terrorism Understanding the Global Threat*, Person Education Limited, London 2002, s. 143-144.

66 Ceylan, a.g.t., s. 42.

67 Shimo Shapira, "The Origins of Hizballah", *Jerusalem Quarterly*, 46, 1988, s. 122.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

kendi topraklarında barınmasına imkân sağladığı, üst düzey El-Kaide üyelerini adalete teslim etme konusunda isteksizliğini sürdürdüğü, gözaltına alınan üyelerin kimliğini kamuoyuna açıklamayı reddettiği ve 2009 yılından bu yana El-Kaide'nin fonlarını Güney Asya ve Suriye'ye taşıdığı ifade edilmiştir.⁶⁸ Bu bilgiler çerçevesinde İran'ın El-Kaide terör örgütüne hem barınma imkânı vererek fiziki boyutta, hem de bu militanlar hakkında yasal işlem yapılması konusunda ihmalkâr davranarak göz yumma boyutunda destek sağladığı görülmektedir.

Bellon, 1999 yılında yaptığı çalışmasında, terörizme destek veren ülkeler listesinde gösterilen yedi ülkeyi (Irak, İran, Küba, Libya, Kuzey Kore, Sudan, Suriye) terörizme destek şekil ve seviyelerine göre kategorize etmiştir. Bellon çalışmasında yedi ülkeyi terörizme lojistik destek, daha üst seviyede operasyonel destek ve en üst seviyede terörizmin doğrudan içinde olma seviyelerine göre değerlendirmiş ve yedi ülke içinde sadece İran'ın üç seviyede de terörizme destek verdiğini ve İran'ın dünyada en önde gelen terörizm destekçisi devlet olduğunu ifade etmiştir.⁶⁹ Byman, devletlerin terör örgütlerine sağladıkları destekle ilgili çalışmasında da İran'ın 1979 İslam Devrimi'nden sonra Hizbullah, Hamas, Filistin İslami Cihat, PKK, Irak İslam Devrim Konseyi, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, Tehrik-i Caferiye Pakistan, Suudi Hizbullahı ve Bahreyn İslamcıları olmak üzere çeşitli örgütleri desteklediğini ifade etmektedir.⁷⁰

İran'ın destekte bulunduğu örgütler birbirlerinden farklı özelliklere ve yapılaraya sahip olmalarına rağmen tümü; İran Devrim Muhafızları Ordusu'nun kolu olan Kudüs Gücü aracılığıyla desteklenmektedir. Bu sayede örgütler, İran Kudüs Gücü'nün değişken uzantıları olarak hareket etmekte ve İran'ın amaçlarına hizmet etmektedirler. İran, sadece ideolojisini Ortadoğu, Orta Asya, Orta ve Güney Amerika'daki bu örgütlerle ihraç etmemiş, aynı

68 "Country Reports on Terrorism 2020", U.S. Department of State, https://www.state.gov/wpcontent/uploads/2021/07/Country_Reports_on_Terrorism_2020.pdf, (Erişim Tarihi: 28.04.2022), s.200.

69 Bellon, a.g.t., s. 27.

70 Byman, a.g.e., s. 54-55.

zamanda gücünü bu gruplar aracılığıyla yansıtarak hem Ortadoğu Barış Sürecini durdurma hem de kendi politikalarını tehdit eden bölge ülkelerini zayıflatma gayreti içerisinde olmuştur.⁷¹

Bu bağlamda İran'ın teröre olan desteğinin devam ettiğinin bir göstergesi olarak ABD'nin Aralık 2021'de yayınladığı "Terörü Destekleyen Ülkeler Raporu 2022" de İran'ın 2020 yılı boyunca bölgesel ve küresel olarak terör eylemlerini desteklemeye devam ettiği ifade edilmektedir. İran'ın Irak, Lübnan, Suriye ve Yemen'de çeşitli örgütleri desteklediği, İran'da El Kaide liderlerinin ikamet etmesine, faaliyet yürütmesine ve eylemleri yönlendirmesine destek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca küresel anlamda Devrim Muhafızları Ordusu ve Kudüs Gücü'nün terör örgütlerinin elaman temini, finanse edilmesi ve eylemlerine destek olması tarzında Kuzey ve Güney Amerika dahil, Avrupa, Afrika ve Asya kıtalarında İran'ın yurtdışındaki terör faaliyetleri için kullandığı birimler olarak raporda ifade edilmektedir.⁷² PKK terör örgütü de zaman zaman İran'ın desteklemiş olduğu terör örgütleri arasında yerini almaktadır. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde İran ve PKK terör örgütü arasındaki ilişki ve İran'ın hangi şekillerde PKK terör örgütüne destek sağladığı açıklanmaya çalışılacaktır.

İRAN-PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ VE İRAN'IN SAĞLADIĞI DEVLET DESTEĞİ

Tahran yönetiminin, Türkiye'yi çıkarlarına tehdit bir devlet olarak algılayarak onu yıpratmak, zayıflatmak ve istikrarsızlaştırmak amacıyla her fırsatta terörizmi bir araç kullanmaktan geri durmadığı belirtilmektedir. İran, Türkiye'nin Irak topraklarında askeri müdahalelerde bulunmasını yayılmacı

⁷¹ Manni, a.g.m., s. 36-39.

⁷² U.S. Department of State, a.g.e., s. 3.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

bir politika olarak görmekte ve ülkesinde önemli bir azınlık olan Azerilerle olan ilişkilerini “Türkiye’nin Pantürkizm tehdidi” olarak algılamaktadır. Bununla beraber Türkiye tarafından İslam Devrimi’ne muhalif Halkın Mücahitleri Örgütü’nün desteklendiğini öne sürerek Türkiye’ye karşı PKK terör örgütünü desteklediği ifade edilmektedir.⁷³

PKK ve İran ideolojik olarak ayrı uçlarda olsalar da güçsüz bir Türkiye hem PKK hem de İran’ın çıkarları açısından birleştirici bir durum yaratmaktadır. Devrim sonrası İran, Batı destekli, başarılı ve örnek bir Müslüman devleti kendisine tehdit olarak görmüştür. Bu sebeple de Türkiye’nin bölgesel etkinliğinin azaltılması ve istikrarsızlaştırılması için 1984 yılından itibaren Türkiye’de etnik ayrılıkçı terör eylemlerine başlayan PKK’yı desteklediği ifade edilmektedir.⁷⁴ Nihat Ali Özcan da İran’ın PKK’yı desteklemesine sebep olan diğer bir faktörün devrim sonrası İran’da ortaya çıkan ABD karşıtı politikalar olduğunu ifade ederek Türkiye’deki ABD askeri varlığının İran’da oluşturduğu güvensizlik nedeniyle İran’ın Türkiye’ye karşı PKK’yı bir araç olarak kullandığını belirtmektedir.⁷⁵ Türkiye’yi kaos ortamında bırakmak ve bölgesel olarak zayıflatmak amacıyla PKK’nın düşük maliyetli bir araç olarak kullanılması, İran’ın çoklu bir yapıya sahip faydacı dış politikasının bir ayağı olarak açıklanmaktadır.⁷⁶

Bu çerçevede İran, PKK’yla ilişkilerini geliştirerek 1989 yılında ülkesinde ofis açmasına imkân tanımıştır.⁷⁷ Aynı dönem içerisinde PKK’nın, Irak’a karşı Şah’ın himayesinde uzun zamandır savaştan ve İran/Revanduz’da

73 Michael, S. Grogan, “National Security Imperatives and The Neorealist State: Iran and Realpolitik”, Naval Postgraduate School Monterey, (Unpublished Master’s Thesis), 2000, s. 48-49.

74 “Tactical Terrorism: Iran’s Continued Challenge to the Secular Middle East”, *The Washington Institute*, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/tactical-terrorism-irans-continued-challenge-secular-middle-east> (Erişim Tarihi: 08.10.2021).

75 Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 224-225.

76 Çağatay Balcı, “İran, Pragmatizm ve PKK”, *Uluslararası Politika Akademisi*, <http://politikaakademisi.org/2012/09/11/iran-pragmatizm-ve-pkk/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2021).

77 The Washington Institute, *a.g.m.*

üslenen Irak-KDP'si (Kürdistan Demokrat Partisi) ile iş birliği yaparak İran ve Irak'taki Barzani kamplarını kullanmasına müsaade edildiği belirtilmektedir. Ayrıca Suriye'deki PKK'lıların Irak ve İran'daki kamplara geçebilmeleri için İran'dan Suriye'ye Türk hava sahasını kullanarak Lübnan'daki sivillere yardım malzemesi götüren uçaklarla taşındıkları ifade edilmektedir. Bu sayede İran, PKK'yı Türkiye'ye karşı örtülü bir saldırı aracı olarak kullanırken, uluslararası alanda da herhangi bir sorumluluk üstlenmeme gayretinde olmuştur.⁷⁸

O dönem içerisinde İran'ın PKK'ya sağladığı destek çerçevesinde Urumiye'nin kuzeyinde Ucneviye'de bir PKK kampının açıldığı, açılan kampta sürekli 25 kadar PKK teröristinin bulunduğu ve burada teröristlerin eğitim alarak Türkiye'ye geçtikleri ifade edilmektedir. Ayrıca PKK terör örgütünün İran'da iki tane telsiz istasyonu ve Selvana, Rezhan ve Ziveh bölgelerinde çok sayıda üs bölgesi ve kamplar kurduğu belirtilmektedir.⁷⁹ Tahran'ın PKK'nın İran topraklarında kamp kurmasına göz yumması yanında Türkiye'ye girip çıkan PKK militanlarından Türk ve ABD askeri tesisleri hakkında da bilgiler aldığı aktarılmaktadır.⁸⁰ Her ne kadar Tahran yönetimi her defasında PKK terör örgütünü desteklemediğini iddia etse de İran topraklarında elli civarı eğitim kampında Devrim Muhafızı subaylar tarafından her sene yaklaşık 1200 PKK'lı teröriste eğitimler verildiği, bu kamplarda eğitim alan çok sayıda teröristin İran uçaklarıyla taşındığı ve Türkiye'de çeşitli eylemler gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Ayrıca İran'ın 1995-1999 yılları arası dönem içerisinde PKK terör örgütüne 900.000 dolar maddi yardımda bulunduğu kaydedilmektedir.⁸¹

78 Özcan, a.g.e., s. 227-228.

79 Gunter, a.g.m., s. 9-10.

80 Bayram A. Soner vd., "PKK'nın Bölgesel Terör Ağı Yapılanması", *Polis Akademisi Yayınları: 27, Rapor No: 9, Haziran 2017*, <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/pkk-bolgesel-teror-agi-yapilanmasi.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.04.2022), s. 15.

81 Grogan, a.g.t., s. 80-81.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra yaklaşık 5000 PKK'lı terörist Türkiye'den Irak ve İran'a geçerek buralarda barınma imkânı bulmuşlardır. Eylül 2000 tarihinde PKK ve KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) arasında çatışmaların başlaması sonrası KYB'nin yerel komutanları İran'ı PKK'yı desteklemekle suçladıkları ve çatışmaların sona erdirilmesi için Celal Talabani'nin İran'a giderek PKK'ya yapılan desteğin sona erdirilmesini istediği belirtilmektedir. Ancak İran'da görüşmeler yapılırken Kandil'de sıkışan 3000 civarı PKK'lı teröristin Devrim Muhafızları tarafından yiyecek ve mühimmat ile desteklendiği kaydedilmektedir.⁸² Bunun yanında İran, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilere engel olmak amacıyla PKK'nın sözde Serhat eyaleti olarak adlandırdığı Kars-Ağrı bölgesindeki eylemlerini destekleyerek Türkiye ile Azerbaycan arasında bir tampon bölge oluşturmaya çalışmıştır. Bu çerçevede PKK teröristlerinin bölgedeki eylemlerini desteklemiş ve İran topraklarının örgüt tarafından hem eğitim alanı hem tedavi merkezi hem de örgüte yeni katılanlar için toplanma merkezi olarak kullanılmasına müsaade ettiği ifade edilmektedir.⁸³

Daniel Byman, İran'ın PKK terör örgütüne sağladığı destek şekillerini; eğitim ve operasyonel destek, silah, para ve lojistik destek ile özellikle karargâh ve eğitim alanı kapsamında barınma desteği olarak üç ana şekilde gerçekleştiğini ifade etmektedir.⁸⁴ Bu kapsamda 90'lar boyunca İran PKK unsurlarının ülkesinde barınmasına göz yummuş ve mali yardım, teçhizat ile sağlık gibi konularda destekler sağlamıştır.⁸⁵ Nihat Ali Özcan, terörizme destek konusunda tüm dünya tarafından bilinen bir devlet olarak İran'ın, özellikle devrim sonrası süreçte maliyet ve etkinlik açısından terörizmi daha verimli ve kullanışlı bir araç olarak çeşitli şekillerde kullandığını,

82 The Washington Institute, *a.g.m.*

83 Özcan, *a.g.e.*, s. 233.

84 Byman, *a.g.e.*, s. 55.

85 İlyas Koç. "İran Dış Politikasında "Takiye": PKK Örneği", Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014, 124.

gerektiğinde çok sayıda örtülü operasyonlar gerçekleştirdiğini ve 80'li yıllardan başlayarak 1999'a kadar PKK terörizmini açıkça desteklediğini dile getirmektedir.⁸⁶

90'lı yıllar çerçevesinde İran ile PKK terör örgütü arasındaki dikkat çekici bir durum ise 1986 yılında İsveç Başbakanı Olof Palme'nin suikastıyla ilgili Stockholm Polis Şefi Hans Holmer'in, suikastın sorumlusu olarak PKK terör örgütünü göstermesidir. İddialara göre İran'a silah satışına karşı olan Olof Palme'nin öldürülmesi için İran'ın PKK'ya yüklü miktarda para verdiği ifade edilmektedir.⁸⁷ Bu durum her ne kadar iddia olarak kalsa da İran'ın PKK terör örgütünü Türkiye'ye karşı bölgesel hedefleri çerçevesinde desteklemesi göz önüne alındığında, diğer dış politika hedefleri kapsamında taşeron bir örgüt olarak da kullanabileceğini göstermektedir.

ABD'nin, Irak'a müdahalesinden sonra bölgeye yerleşmesi ve PKK'nın İran içindeki uzantısı olan PJAK'ı örtük biçimde desteklemesi, İran'da güvenlik kaygılarının artmasına ve ülkesindeki PKK ve PJAK unsurlarına karşı operasyonlar düzenlemesine neden olduğu basına yansımıştır.⁸⁸ Bu gelişmeler çerçevesinde İran, 2004 yılında PKK'yı bir terör örgütü olarak kabul etmiştir.⁸⁹ Ancak İran ve Türkiye arasında teröre karşı ortak hareket etme konusunda çeşitli çalışmalar ortaya koyulmaya çalışılsa da beklenen verim sağlanamamıştır. Arap Baharı sonucu iki ülke arasındaki rekabetin tekrar yükselmesi ile İran'ın PKK ile ilişkilerini tekrar geliştirdiği

86 Nihat Ali Özcan, "İran Sorununun Geleceği Senaryolar, Bölgesel Etkiler ve Türkiye'ye Öneriler", *TEPAV Ortadoğu Çalışmaları-1*, 2006, s. 48.

87 Gunter, *a.g.m.* s. 14.

88 Koç. *a.g.t.*, 124.

89 Özhan Hancılar, "PKK Terörizmi ve Türkiye'nin Uluslararası Hukuk Açısından Kuvvet Kullanma Hakkı", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2011, s. 55.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

ifade edilmektedir.⁹⁰ Bu dönem içerisinde İran PKK ilişkisi kapsamında Abdülkadir Selvi tarafından 2011 yılında örgüt yöneticilerinden Murat Karayılan'ın İran tarafından yakalanıp iki gün sonra serbest bırakıldığı ile ilgili bilgi aktarılmıştır.⁹¹ Koç, tez çalışmasında Karayılan'ın İran güçlerince yakalanıp serbest bırakılmasını Arap Baharı süreci sonrası İran-PKK yakınlaşmasının ilk sinyali olarak değerlendirmektedir.⁹²

İran'ın PKK'yı yeniden desteklemeye başlamasıyla ilgili 2012 yılında İğdir'da yakalanan İran İstihbaratına çalışan kişilerin PKK'yla irtibat halinde oldukları⁹³ ayrıca İran'ın Türkiye sınırında bulunan Jerme Karakolu'nu PKK terör örgütüne tahsis ettiği ile ilgili haberler bulunmaktadır.⁹⁴ Ayrıca dönemin İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin tarafından İran'ın PKK terörüne destek veren ülkeler arasında olduğu ve PKK'luların İran'daki hastanelerde tedavi gördüğü ile ilgili ifadesi basında yer almıştır.⁹⁵ Emirhan Yılmaz tez çalışmasında İran'ın geleneksel politika haline getirdiği Kürt kartını Türkiye'ye karşı yeniden kullanmaya başladığını ve PKK'nın sınırlarını rahatça kullanmasına izin vererek, lojistik destek ve tıbbi malzeme yardımıyla bulunduğunu ifade etmektedir.⁹⁶

Arap Baharı ve Suriye Krizi bölgesel etkinliğini artırma çabasında olan İran için fırsatlar ortaya koymuş ve bölge politikalarını revize etmek isteyen PKK ile İran'ın birbirine yakınlaşmasına zemin hazırlamıştır.⁹⁷ 2011 yılında İran, Suriye Rejimi ve PKK arasında gerçekleştirilen bir anlaşma ile PKK'nın

90 Metehan Daşdemir, "1979 Devrimi Sonrası İran'ın Türkiye Politikası ve Arap Baharı Etkisi: Rekabet ve İş birliği", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2017, 149.

91 Abdülkadir Selvi, "Yakalanan Karayılan Urumiyeye Götürülmüş", *Yeni Şafak*, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/abdulkadir-selvi/yakalanan-karayilan-urumiyeye-goturulmu-29326>, (Erişim Tarihi: 23.04.2022).

92 Koç, a.g.t., 118.

93 "İğdir'da İranlı Ajan Operasyonu", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/igdir-da-iranli-ajan-operasyonu-21328036>, (Erişim Tarihi: 18.10.2021).

94 "Türkiye'ye Karşı Kirlî İttifak", *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/turkiyeye-karsi-kirli-ittifak-1578438>, (Erişim Tarihi: 18.10.2021).

95 "PKK'ya Yardım Eden Ülkeleri Tek Tek Açıkladı", *Sabah*, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2012/11/23/pkky-yardim-eden-ulkeleri-tek-tek-acikladi>, (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

96 Emirhan Yılmaz, "Mahmud Ahmedinejad Dönemi Türkiye-İran İlişkileri", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2019, 156.

97 Daşdemir, a.g.t., 305.

İran kolu PJAK'ın İran'da yürüttüğü eylemlere ara verdiği ve iki yüzden fazla militanını YPG saflarında yer almak için Suriye'ye yönlendirdiği aktarılmaktadır.⁹⁸

Suriye'de yaşanan gelişmeler neticesinde İran, Tahran'dan Akdeniz'e uzanan bir koridor oluşturarak bölgedeki Esad rejimini destekleme ve nüfuzunu geliştirme gayreti içindedir. Özellikle bu İran koridoru için önemli bir bölge olan Sincar'da İran destekli Şii milis güçlerin PKK ve YPG ile iş birliği içerisinde olduğu ifade edilmektedir.⁹⁹ Sincar ve çevresi PKK/YPG'li teröristlerin Suriye'den Irak'a-Irak'tan Suriye'ye geçişte kullandıkları bir bölge olması yanında Bağdat ve Şam'a giden yol kavşağını kontrol etmesi sebebiyle de önem arz etmektedir. Bu sebeple de Sincar'da İran destekli Haşdi Şabi'nin PKK'nın Sincar yapılanması olan YBŞ'ye siyasi ve finansal destek sağladığı ve bölgede beraber hareket ettiği ifade edilmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin bölgede gerçekleştirdiği operasyonlar ile hakimiyetini artırması Sincar'da bulunan PKK/YPG/YPŞ ve İran destekli Şii milislerin varlığına son derece önemli bir tehdit oluşturmaktadır.¹⁰⁰

Bu çerçevede Türkiye'nin Kuzey Irak'ta Pençe-Kartal-2 Harekatı'nı başlatmasının hemen ardından, İran'ın desteklediği Hareket al-Nujeba, Türkiye'nin faaliyetlerine devam etmesi halinde saldırı gerçekleştirmekle tehdit eden bir bildiri yayınlamıştır.¹⁰¹ Ayrıca PKK'nın Irak'tan sorumlu Şengal Savunma Birlikleri, Haşdi Şabii'ye bağlı Nujeba grubu ile İran ordu subayları arasında Sincar'da (Şengal) bir toplantı gerçekleştirdikleri ve bu toplantıda PKK'ya gerekli olan silah ve mühimmat sağlanarak örgütün Sincar'daki durumunun güçlendirilmesi ve PKK'nın kullanabilmesi

98 Kurdwatch, "What does the Syrian-Kurdish opposition want? Politics between Erbil, Sulaymaniyah, Damascus and Qandil", *KurdWatch*, 2013, s. 23.

99 Alfred Von Hackensberger, "Kampf um den Korridor zum Mittelmeer", *Welt*, https://www.welt.de/print/die_welt/politik/article163180451/Kampf-um-den-Korridor-zum-Mittelmeer.html, (Erişim Tarihi: 24.04.2022).

100 Mithat Işık, "Sincar Anlaşması ve Önemi", *SDE*, <https://www.sde.org.tr/mithat-isik/genel/sincar-anlasmasi-ve-onemi-kose-yazisi-24343>, (Erişim Tarihi: 24.04.2022).

101 Ömer Özkızılcık, "İran Irak'ta PKK'ya Neden Kalkan Oluyor?", *TRT World*, <https://www.trtworld.com/opinion/why-iran-is-shielding-the-pkk-in-iraq-44221>, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

için Haseke-Sincar yolunun açık tutulmasının kararlaştırıldığı ifade edilmektedir.¹⁰² Diğer taraftan da Ermenistan'a yakın İran toprakları içerisinde PKK'lı teröristler faaliyetlerini sürdürmekte olup yakın zamanda Ermenistan'a yakın Türkiye-İran sınırında yakalanan PKK'lı teröristin İran'da da faaliyet gösterdiği ve terör örgütünün sözde "Karayazı kırsalı sorumlusu" olduğu basına yansımıştır.¹⁰³

İran her ne kadar PKK'yı terör örgütü olarak görüp Türkiye ile PKK'ya karşı ortak hareket etmek ve eşzamanlı operasyonlar yapmak niyetinde olduğunu çeşitli zamanlarda bildirmiş olsa da özellikle Ortadoğu bölgesinde geniş bir örgütlenme ağı ve istihbarat yeteneğine sahip bir ülke olarak kendisine tehdit hissettiği her durum ve şartta terörizmi politik bir enstrüman olarak kullanmaktan geri durmayacaktır. İlyas Koç tez çalışmasında İran'ın takiye olgusu çerçevesinde Türkiye'ye karşı ikircikli bir tavır içinde olduğunu, zamana, şartlara ve konjonktüre göre PKK terörünü Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanmaktan çekinmeyeceğini ifade etmektedir.¹⁰⁴

SONUÇ

Uluslararası alanda küreselleşmenin etkisi, bilginin çok hızlı bir şekilde yayılması, ulaşım imkanlarının artması vb. sebepler hem terör örgütlerinin faaliyetlerini kolaylaştırmakta hem de faaliyetlerine devam etmeleri açısından devlet desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bununla beraber günümüzde uluslararası alandaki bu gelişmeler, terör örgütlerine imkanlar sağlamanın yanında devlet desteğinin terörü daha öldürücü ve yıkıcı hale getirdiği ve özellikle kitle imha silahlarının da (nükleer, biyolojik, kimyasal

102 Çetiner Çetin, "PKK ve İran Safları Sıkılaştırıyor ABD Farkında mı?", *Habertürk*, <https://www.haberturk.com/yazarlar/cetiner-cetin/2993145-pkk-ve-iran-saflari-sikilastiriyor-abd-farkinda-mi>, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

103 "İran Sınırında Yakalanan PKK'nın sözde "Karayazı Sorumlusu" Tutuklandı", *Yeni Şafak*, <https://www.yenisafak.com/gundem/iran-sinirinda-yakalanan-pkknin-sozde-karayazi-sorumlusu-tutuklandi-3649946>, (Erişim Tarihi: 14.10.2021).

104 Koç, a.g.t.

silahlar dahil) terör örgütlerinin eline geçmesine neden olabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu nedenle terörle mücadele bağlamında devlet desteğinin engellenmesi ve uluslararası işbirliğine dayalı mücadele yöntemlerinin uygulanması dünyayı daha barışçıl ve daha yaşanılır bir hale getirmesinde oldukça önemlidir.

İran, kendi İslami rejimini korumak, sınırların güvenliğini daha dış kuşaklardan sağlamak, rejimi diğer bölgelere ihraç etmek ve hedef aldığı ülkelerde baskı oluşturabilmek adına terörü dış politika aracı olarak kullanmıştır. Bu bağlamda İran, özelde Ortadoğu bölgesi olmak üzere birçok bölgede hem terör örgütlerine her boyutta destek sağlayarak hem de yeri geldiğinde kendi birtakım unsurlarını hedef bölgeye göndererek terör eylemlerinde bulunmaktan geri durmamıştır. İran, Türkiye'ye karşı uzun yıllar PKK terör örgütünü desteklemiş, kamplarını topraklarında açmasına izin vermiş ve hastanelerini teröristlerin hizmetine sunmuştur. İran'ın PKK'ya sağladığı destek, devlet destekli uluslararası terörizm kapsamında değerlendirildiğinde; İran'ın PKK terör örgütüne silah, mühimmat, istihbarat, barınma ve sınır geçiş imkânları ile fiziki boyutta destek sağladığı, teröristlerin ülkesindeki her türlü faaliyetine hukuksal herhangi bir yaptırım ve müdahalede bulunmayarak PKK'ya dolaylı olarak göz yumma boyutunda da destek verdiği görülmektedir. Bu bağlamda İran'ın PKK terör örgütüne himaye ve sponsor olma boyutu dışında her türlü desteği sağlamış olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye'yi kendisine rakip bir ülke olarak gören İran, Türkiye'yi hem ülke içinde hem de yakın çevresinde etnik milliyetçilik ve güvenlik konuları başta olmak üzere büyük krizlerle başbaşa bırakabilecek, Türkiye'nin bölgede yalnızlaşması ve komşularıyla ciddi sorunlar yaşaması gayreti içinde olabilecektir. Neticede İran bölgesel güç olarak elini güçlendirerek yakın gelecekte de meydana gelecek gerilimlerden azami derecede faydalanıp etki alanını genişletmeye çalışabileceği değerlendirilmektedir.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

PKK terör örgütü, Türkiye-İran ilişkilerinde İran ve diğer rakip ülkeler tarafından kullanılabilir asimetrik dış politika aracı olmaya devam etmektedir. Özellikle son dönemde Suriye özelinde Ortadoğu coğrafyasında yaşanılacak gelişmelere bağlı olarak terörü dış politika aracı olarak kullanmaktan geri durmayan İran'ın bu kozunu Türkiye'ye karşı tekrar kullanılabilirliği akıllardan çıkarılmamalıdır. Son dönemde İran, Azerbaycan-Ermenistan arasındaki gerginlikler ve özellikle de Türkiye'nin Suriye ve Irak'ta terör örgütlerine karşı gerçekleştirdiği operasyonlar nedeniyle kendi çıkarları uğruna Türkiye'yi baskı altına alma, zor durumda bırakma, dikkatini kendi sınırları içerisine yönlendirme ve buna benzer amaçları gerçekleştirme gayreti içerisine girebilecektir. Bu amaçlar çerçevesinde İran'ın Türkiye'ye yönelik hem PKK terör örgütünü hem de diğer silahlı grupları destekleyebileceği ve çeşitli terör eylemlerinin gerçekleşmesini sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

"Country Reports on Terrorism 2020", *U.S. Department of State*, https://www.state.gov/wpcontent/uploads/2021/07/Country_Reports_on_Terrorism_2020.pdf, (Erişim Tarihi: 28.04.2022).

"İğdir'da İranlı Ajan Operasyonu", *Hürriyet*, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/igdir-da-iranli-ajan-operasyonu-21328036>, (Erişim Tarihi: 18.10.2021).

"İran Sınırında Yakalanan PKK'nın Sözde 'Karayazı Sorumlusu' Tutuklandı", *Yeni Şafak*, <https://www.yenisafak.com/gundem/iran-sinirinda-yakalanan-pkknin-sozde-karayazi-sorumlusu-tutuklandi-3649946>, (Erişim Tarihi: 14.10.2021).

"Mittelmeer", https://www.welt.de/print/die_welt/politik/article163180451/Kampf-um-den-Korridor-zum-Mittelmeer.html, (Erişim Tarihi: 24.04.2022).

"PKK'ya Yardım Eden Ülkeleri Tek Tek Açıkladı", *Sabah*, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2012/11/23/pkkyaya-yaritim-eden-ulkeleri-tek-tek-acikladi>, (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

"Tactical Terrorism: Iran's Continued Challenge to the Secular Middle East", *The Washington Institute*, <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/tactical-terrorism-irans-continued-challenge-to-the-secular-middle-east>, (Erişim Tarihi: 08.10.2021).

"Türkiye'ye Karşı Kirli İttifak", *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/turkiyeye-karsi-kirli-ittifak-1578438>, (Erişim Tarihi: 18.10.2021).

ALİZADA, Nazrin-Mehmet Seyfettin Erol, "İran'ın Güney Azerbaycan Eksenli Azerbaycan Stratejisi", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2021, 5(1), s. 346-379.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

ARI, Tayyar, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke, *Globalleşme Senaryosunun Aktörleri (Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi)*, Der Yayınları, İstanbul 2001.

BALCI, Çağatay, "İran, Pragmatizm ve PKK", *Uluslararası Politika Akademisi*, <http://politikaakademisi.org/2012/09/11/iran-pragmatizm-ve-pkk/>, (Erişim Tarihi: 10.10.2021).

BAŞEREN, Sertaç Hami, "Terörizm, Kavramsal Bir Değerlendirme ve Hukukî Mücadele Yaklaşımları", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1998, s. 111-124.

BAŞEREN, Sertaç Hami, "Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme", Ümit Özdağ-Osman Metin Öztürk, der., *Terörizm İncelemeleri: Teori, Örgütler, Olaylar*, Asam Yayınları, Ankara 2000.

BELLON, Timothy. E., "Military Responses to State-Sponsored Terrorism: Re-Thinking Deterrence And Coercion Theory", Naval Postgraduate School Monterey, (Unpublished Master's Thesis), California 1999.

BYMAN, Daniel, *Deadly Connections States That Sponsor Terrorism*, Cambridge University Press, New York 2005.

CASSESE, Antonio, "The International Community's 'Legal' Response to Terrorism", *International and Comparative Law Quarterly*, 38, 1989, s. 589-608

CEYLAN, Ali, K., "Devrim Sonrası İran'ın Teröre Verdiği Destek ve Türkiye'ye Yansımaları", Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008.

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

ÇELİK, Kadir Ertaç-Mehmet Seyfettin Erol, "Kuşak-Yol Girişimi Bağlamında ABD'nin İran Politikasının Analizi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 2019, s. 11-41.

ÇETİN, Çetiner, "PKK ve İran Safları Sıkılaştırıyor ABD Farkında mı?", *Habertürk*, <https://www.haberturk.com/yazarlar/cetiner-cetin/2993145-pkk-ve-iran-saflari-sikilastiriyor-abd-farkinda-mi>, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

ÇETİNSAYA, Gökhan, "İran ve Terörizm", Küresel Terör ve Türkiye Sempozyumu, 29 Mayıs 2002, *Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi*, 1(6), s. 59-71.

DAŞDEMİR, Metehan, "1979 Devrimi Sonrası İran'ın Türkiye Politikası ve Arap Baharı Etkisi: Rekabet ve İş birliği", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2017.

EKŞİ, Muharrem, "İran'ın Transnasyonel ve Teopolitik-Şiilik-Temelli Kamu Diplomasisi", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 2017, s. 46-66.

ERICKSON, Richard. J., *Legitimate Use of Military Force against State-Sponsored International Terrorism*, Air University Press, Alabama 1989.

HANCILAR, Özhan, "PKK Terörizmi ve Türkiye'nin Uluslararası Hukuk Açısından Kuvvet Kullanma Hakkı", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2011.

HOFFMAN, Bruce, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York 1998.

IŞIK, Mithat, "Sincar Anlaşması ve Önemi", *SDE*, <https://www.sde.org.tr/mithat-isik/genel/sincar-anlasmasi-ve-onemi-kose-yazisi-24343>, (Erişim Tarihi: 24.04.2022).

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

KEDİKLİ, Umut, "Devlet Destekli Terörizm Nedeniyle Devletin Uluslararası Sorumluluğu", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2011.

KIRCHNER, Magdalena, "Why States Rebel Understanding State Sponsorship of Terrorism", Heidelberg Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Heidelberg 2014.

KOÇ, İlyas, "İran Dış Politikasında "Takiye": PKK Örneği", Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2014.

KOLSUZ, Kürşat, "Mezhep ve Kimlik Bağlamında Ortadoğu'da İran'ın Güç ve Güvenlik Politikaları", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 2017, s. 11-45.

LIVINGSTONE, Neil. C., "Myth&Conspiracy in International Affairs: Terrorism, Conspiracy, Myth and Reality", *Fletcher Forum For World Affairs*, 22, 1998, 1-19.

LUTZ, M. James-Brenda Lutz, *Global Terrorism*, Second Edition, Routledge, 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon 2008.

MANNI, Nathaniel, F., "Iran's Proxies: State Sponsored Terrorism in the Middle East", *Global Security Studies*, 3(3), 2012, s. 34-45.

ÖRGÜN, Faruk, *Küresel Terör*, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2001.

ÖZCAN, Nihat Ali, *PKK Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999.

ÖZCAN, Nihat Ali, "İran Sorununun Geleceği Senaryolar, Bölgesel Etkiler ve Türkiye'ye Öneriler", *TEPAV Ortadoğu Çalışmaları-1*, 2006.

ÖZKIZILCIK, Ömer, "İran Irak'ta PKK'ya Neden Kalkan Oluyor?", *TRT World*, <https://www.trtworld.com/opinion/why-iran-is-shielding-the-pkk-in-iraq-44221>, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

REEVES, Jeremy R., "A New Typology For State-Sponsored International Terrorism", Naval Postgraduate School Monterey, (Unpublished Master's Thesis), California 2011.

SALİHİ, Emin, "Ortadoğu'da Oluşan Yeni Dengeler ve Şii Hilali Söylemi", *Bilge Strateji*, 3(4), 2011, s. 193-213.

SCHAACK, Beth, V., "Finding the Tort of Terrorism in International Law", *Review of Litigation*, 28(2), 2008, s. 382-478.

SCHMID, P. Alex-Albert Jongman, *A Research Guide to Concepts, Theories, Data Bases and Literature*, North Holland Publishing Company, Amsterdam 1984.

SELVİ, Abdülkadir, "Yakalanan Karayılan Urumiye'ye Götürülmüş", *Yeni Şafak*, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/abdulkadir-selvi/yakalanan-karayilan-urumiyeye-goturulmu-29326>, (Erişim Tarihi: 23.04.2022).

SHAPIRA, Shimo, "The Origins of Hizballah", *Jerusalem Quarterly*, 46, 1988, s. 115-130.

SINGH, K., R., "International Terrorism as an Instrument of State Policy", *International Studies*, 32(2), 1995, s. 119-137.

SONER Bayram Ali vd., "PKK'nın Bölgesel Terör Ağı Yapılanması", *Polis Akademisi Yayınları*: 27, Rapor No: 9, 2017, <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/pkk-bolgesel-teror-agi-yapilanmasi.pdf>, "(Erişim Tarihi: 24.04.2022).

ŞAHİN, Mehmet, "İran Dış Politikasının Dini Retoriği", Türel Yılmaz-Mehmet Şahin, der., *Ortadoğu Siyaseti'nde İran*, Barış Kitap, Ankara 2011.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

TAŞDEMİR, Fatma, “Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2005.

TOPAL, Ahmet Hamdi, “Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2004.

ÜNAL, Bekir, “İran’ın Vekâlet Savaşı Stratejisi ve Suriye’deki Şii Milisler”, *BİLGESAM*, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-74-20160322481304.pdf>, (Erişim Tarihi: 28.09.2021).

WHITTAKER, David. J., *Terrorism Understanding the Global Threat*, Person Education Limited, London 2002.

WILKINSON, Paul, “Trends in International Terrorism and the American Response”, Lawrence Freedman-Christopher Hill-Adam Roberts-R. J. Vincent-Paul Wilkinson-Philip Windsor, der., *Terrorism and International Order*, The Royal Institute of International Affairs, Routledge, UK 1988, s. 37-55.

WILKINSON, Paul, *Terrorism versus Democracy The Liberal State Response*, Routledge, 2011.

YETİM, Mustafa, “İran-Hizbullah ilişkileri (1980-1995): Ulus-Aşırılaşan Şiddet”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(18), 2018, s. 29-42.

YILMAZ, Emirhan, “Mahmud Ahmedinejad Dönemi Türkiye-İran İlişkileri”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2019.

ZAFER, Hamide, *Ceza Hukukunda Terörizm*, Beta Yayınları, İstanbul 1998.

STRUCTURED ABSTRACT

In the twentieth first century, the effect of political and social conditions and technological developments provide opportunities for terrorism to develop and grow rapidly and to spread its effects over a wide area. With the effect of this situation, it causes terrorist organizations to be supported in different ways by foreign states, and causes terrorist acts to spread out of the country and occur in the countries of other states or in international areas.

States, which are trying to use terrorism as an alternative way, have thus found the opportunity to avoid both the risks, destructiveness and cost of using weapons of mass destruction, as well as the responsibilities and sanctions arising from the field of international relations and international law.

On behalf of its own political interests, Iran supported the PKK terrorist organization in various fields and contributed to the terrorist acts in Turkey. It is evaluated that Iran may go to use terrorism as a political tool for its own interests, by taking advantage of the conjectural situation between Azerbaijan and Armenia, especially the developments in the Syrian geography. In this context, the aim of the study is to reveal the historical background by researching Iran as a state that sponsored terrorist organisation and Iran's support to the PKK terrorist organization in the context of state-sponsored international terrorism. Depending on this purpose, since the Iranian revolution the relationship between Iran and the PKK terrorist organization will have been researched in historical development, the dimensions of Iran's support to the PKK terrorist organization will have been analysed completely from open sources depending on the literature on the subject. Then the support provided by Iran to the PKK terrorist organization will be evaluated.

DEVLET DESTEKLİ ULUSLARARASI TERÖRİZM: İRAN VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ İLİŞKİSİ

The study consists of three parts. In first part terror and terrorism are explained conceptually and the scope of the study is state-sponsored terrorism, explanations will be made about international terrorism and state-sponsored terrorism. Subsequently, in the second part, within the scope of state-sponsored international terrorism, the dimensions of states' support for terrorism and the ways in which states support terrorism will be examined. In the third part how Iran's foreign policy was shaped after the regime, what its foreign policy objectives are in this context, the place of terrorism in its foreign policy and its relationship with the PKK terrorist organization in terms of supporting terrorism will be revealed.

International terrorism which is one of the types of terrorism, can be defined as the realization of terrorist acts that transcend borders and eventually acquire an international character in terms of their consequences. International terrorism occurs within the borders of a country as well as in other countries, targeting citizens of a single or more state with all kinds of political motives. When some states come into conflict with strong states because of their overlapping goals, they try to use asymmetrical methods that can exploit their weaknesses instead of directly fighting with strong states. The most effective asymmetric strategy to use for these weak states is terrorism. This situation, which is expressed as the use of terrorism as a tool of foreign policy by states, is choosing the path of political, military and economic support to armed or violent non-state elements that are engaged in the struggle against the state and carry out violent acts.

The forms of support provided by the states to terrorist organizations may differ in different dimensions, as well as different combinations of support types within each dimension. In this study, in order to reveal the support provided by Iran to terrorist organizations, the support given by the state to terrorist organizations is discussed at four dimensions. These support dimensions from top to bottom as; Sponsorship/protection providing physical support, connivance and inadequacy was handled.

Iran has made an effort to use asymmetric tactics as the cheapest and easiest way to defend itself and achieve its political goals for the region. In this context, Iran has not refrained from committing terrorist acts in many regions, especially in the Middle East region, by providing support to terrorist organizations in all dimensions and by sending some of its own elements to the target region when appropriate. Iran was first included in the list of states supporting terrorism prepared by the USA in 1984. Iran was still on the list in 2019 report due to its support to Lebanese Hezbollah, Palestinian groups in Gaza and various terrorist groups in Syria, Iraq and the Middle East.

Perceiving Turkey as a state close to the West and a threat to its regime and its interests in the region, Iran has used terrorism at every opportunity to wear out, weaken and destabilize Turkey, and has also supported the PKK terrorist organization for various reasons. It is a weak Turkey target that brings together the PKK, a Marxist organization, and Iran, which is an Islamic regime, on a common ground.

Iran has supported and still continues to support many armed groups in various dimensions and forms, especially Hezbollah, Hamas and Islamic Jihad organizations in the post-revolutionary period. Likewise, Iran has supported the PKK terrorist organisation against Turkey for many years, allowed it to open its camps on its territory and put its hospitals into the service of PKK's terrorists. Iran has provided all kinds of physical support to the PKK terrorist organization by providing weapons, ammunition, intelligence, shelter and border crossing facilities. As well as Iran has provided indirect support to the PKK in the dimension of connivance by not making any legal sanctions or interventions for the terrorists to take shelter in their country, to cross the border easily, and to have their wounded treated in its country. In this context, it is seen that Iran has provided all kinds of active support to the PKK terrorist organization, except for the dimension of sponsorship.